

mebmke = ÀleefMe#
eCeesîsM³eeefve

Yee < eCeAewMedee

efve

1. PeJeCeced

2. Yee < eCeced

ûenCeelcekesÀ

DeefYeJ³ekeÌ³eelcekesÀ

3. Jee®eveced

mebmke = ÀleefMe#eCem³
e meeceev³eesÎsM³eeefve

1. ûenCeced ö

- ❖ ceewefKekeÀ©HesCe mebmkeÀ=les
DeefYeJ³eÊeÀeved efJe®eejeved
PeglJee YeeJeb ûenerlegb íe\$eeë
MeÊeÀeë YeJes³egë ~
- ❖ mebmke = Àles efueefKeleeved
efJe®eejeved HeefpJee DeLe¥
%eelegb íe\$eeëmeceLee&ë YeJes³egë~

3. meebmkeÀ = eflekeÀcegÎsM³ eced

ö

mebmkeÀ = leYee < ee³ eeë j#eCesviewJe
Yeejleer³ emebmke = Àefleë megjef#elee
YeJeefle ~ Dem³ eeë

ceeO³ ecesviewJe
Yeejleer³ emebmke = Àefleë DemceekebÀ
megueYee Jele&les~

Deleëmebmke = ÀleeO³ e³ eves
mebmke = ÀeflekeÀcegÎsM³ ecevegHes#eCee
r³ eceefmle ~ leLee ®e

mebmke = ÀleefMe#eCes Òee®eerve

mebmke = ÀleûevLeeveeb ceeO³ ecesve
Delalee lesV³ eë ûevlesV³ eë

5.j®eveelcekeÀcegÎsM³eced ö

- mebmke=Àleeled ceele=Yee<ee³eeb,
ceele=Yee<eeleë mebmke=Àles ®e
DevegJeeob keÀleg¥ #ecelee ~
- mejuemebmkeÀ=les
efveyevOeuesKevem³e³eesi³elee ~
- Meyoeveeb ueeskeÀesÊeÀerveeáe
mebmke=ÀleJeekeÏ³es<eg Òe³eesÊegbÀ
#ecelee ~
- DeOeerleefJe<e³eeCeeb meejebMeb
mebmke=Àles efueefKelegb #ecelee ~
- mebmkeÀ=les keÀLeekeÀefJeleeoerveeb
uesKevem³e #ecelee ~

mebmke=ÀleefMe#eCeessîsM³

eeefve

DeeOegefvekeÀkeÀeues mebmke=ÀleefMe#eCeb
efÜOee Òe®eueefle ö

1.Òee®³eHeepMeeueeHeOol³evégmeejb

2.DeeOegefvekeÀHeepMeeueeHeOol³evégmeejá
e

1.Òee®³eHeepMeeueeHeOol³evégmeejb

mebmke=ÀleefMe#eCeessîsM³eeefve

ÒeeLeefcekeÀmlejë (ÒeLecee)

❖ mejuemebmke=Àleb %eelegb #ecelee ~

❖ mejuemebmke=Àles Yee<eCem³e #ecelee ~

❖ mebmkeÀ=leeled ceele=Yee<ee³eeb,
ceele=Yee<ee³eeë mebmke=Àles ®e DevegJeeob

ceeO³eefcekeÀmlejë

(HetJe&ceO³ecee – GÊejceO³ecee)

- **ceelee = Yee < eelee mebmkeÀ = lesve,
mebmkeÀ = leeled ceelee = Yee < e³ee ®e
DevegJeeom³e HetCe&#eceelee ~**
- **ieÐeYeeieeveeceLee&Jeeicem³e
#eceelee ~**
- **HeÐekeÀeJ³eeveeceLee&Jeeicem³e
#eceelee ~**
- **mebmkeÀ = leYee < ee³eeb
Yee < eCem³e, uesKevem³e ®e #eceelee**

**G®®emlejë (Meem\$eer,
Dee®ee³e&ë)**

- **mebmkeÀ=lesve
ieÐeHeÐej®evee³eeb #ecelee ~**
- **mebmkeÀ=lesve
efJemle=leJ³eeK³eevem³e #ecelee ~**
- **ceewefKekeÀªHesCe
efueefKeleªHesCe ®e
efJe®eejeefYeJ³eÊesÀë
HetCe&#ecelee**
- **mebmkeÀ=leûevLeeveeb
efJeceMe&ves,meceer#eCes,ìerkeÀee**

DeeOegefvekeÀHeepMeeueeHeOol
³evegmeejb
mebmkeÀ=leefMe#eCeesÎsM³eeef
ve ö

ÒeejegcYekeÀmlejë (5,6,7
keÀ#³eeë)

• mejuveveeb ieÐeebMeeveeb,
HeÐeeveeáe MegOob, mHe<iáe
Jee®eef³elegb #ecelee ~

• mejuemebmke=ÀleJeekeÏ³eeveeb
ceelee=Yee<e³ee DevegJeeob

ceeO³eefcekeÀmlejë(8,9,10keÀ#³ee
ë, G®®eceeO³eefcekeÀmlej^{1/2}e)

❖ mebmkeÀ=leieÐeYeeieeveeb
MegOob, mHeääáe Jee®eef³elegb
#ecelee ~

❖ mebmkeÀ=leÍ}eskeÀeveeb
memJejb Jee®eef³elegb #ecelee ~

❖ mebmkeÀ=leieÐeeveeb,
HeÐeeveeáe DeLe&ûenCem³e
#ecelee ~

G®®emlejë

(yeer.S., Sced.S.)

- Òeew{keÀeJ³eeveeb, ieÐekeÀeJ³eeveeáe
DeLee&Jeiece#ecelee ~
 - meJe&efJeOekeÀeJ³eeveeb MegOob
mHeääáe Jee®eef³elegb #ecelee ~
 - MueskeÀeveeb MegOoes®®eejCesve
leeueue³emJewë Jee®eef³elegb #ecelee
~
 - ceele=Yee<eeleë
- 11 Dev³eHeefjef®eleYee<eeY³e^{1/2}e

मतानुसारम्)

ज्ञानात्मकHe#eë Cognitive Domain (Bloom-1956)	भावात्मकHe#eë Affective Domain (Bloom,Krathwhol,Masia -1964)	मनोगत्यात्मकHe#eë Psychomotor Domain (Harrow-1972)
ज्ञानम् (Knowledge)	ग्रहणम् (Receiving)	क्रियात्मकसञ्चालनानि (Reflex movements)
बोधः (Comprehension)	प्रतिस्पन्दनम् (Responding)	आधारभूताङ्गसञ्चालनानि (Basic Fundamental movements)
प्रयोगः (Application)	मूल्याङ्कनम् (Valuing)	प्रत्यक्षीकरणात्मकक्षमताः (Perceptual abilities)
विश्लेषणम् Analysis संश्लेषणम् (Synthesis)	सङ्घटनम् (Organizing) वैशिष्ट्यचित्रणम् (Characterizing)	शारीरिकक्षमताः (Physical abilities) कौशलात्मक संश्लेषणानि (Skilled movements)
मूल्याङ्कनम्		सुसम्बद्धसम्प्रेषणम्

efMe#eCeue#³eeefCe

1.%eeveelcekeÀHe#eë

%eeveelcekeÀHe#es yeeuekeÀë
veJeerveleL³eeveeb,
met®eeveeëeb,Ieivèeeveeb

efmeOoevleeveeb ®e %eeveeb ÒeeHveesefle
~ Deeqmceved He#es mcejCeef\$eÀ³ee,
DeefYe%eeveÒeef\$eÀ³ee ®e

YeJeleë ~ De³eb He#eë yeeuekeÀm³e
%eeveÒeefHlemecyeOoes YeJeefle ~
%eeveelcekeÀHe#eë

menpele³ee meerefceleë YeJeefle~

2.YeeveelcekeÀHe#eë

Slem³e Meem\$eer³eefJeYeeiem³e Gheefj

cewmet©veiejs efmLeleë #es\$eer³e-

efMe#eecenefJeDeeue³eë,

efJeMes<eHeefjMeesOeveb ke=ÀJee SkeÀeb

vetleveb HeOoefleceeeefJe¹/₂ekeÀej~ Dem³eeë

HeOolesë veece

Deejd.meer.F.³eced. R.C.E.M (jerefpeveued

keÀeuesped S[îegkesÀ<eved cesLe[d) Fefle ~

%eeveced - ceeveefmekeÀ³eesi³eleeë,

ÒeeflemcejCeced , Òel³eefYe%eeveced

yeesOeë - mecyevOeoMe&veced,

ϕäevleesHemLeeHeveced , efJeYeeiekeÀjCeced ,

JeieeakeÀjCeced ,

J³eeK³eeveced , HegefäkeÀjCeced ,

meeceev³eerkeÀjCeced

Òe³eesieë - lekeÀ&ë,GHekeÀuHevee³eeë

Oev³e

Jeeoe

ö